

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ ПЕРФЕКЦІОНІЗМУ

*Завада Тетяна Юріївна*¹

¹ Кандидат психологічних наук, викладач кафедри психології і психотерапії Українського католицького університету, м. Львів (Україна)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9745-2772>

UDC: 159.923.3

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена висвітленню проблеми мотиваційних особливостей перфекціонізму студентів з різним рівнем його прояву. Описано, що мотиваційні процеси лежать в основі діяльності особистості, всього психічного функціонування, включаючи формування та розвиток схильності особистості до перфекціонізму.

Виявлено відмінності серед осіб з високим, середнім та низьким рівнями перфекціонізму. Для осіб з високим рівнем перфекціонізму домінуючими виступають мотиви розвитку та активного здобуття соціального престижу та влади, що негативно відображається на самостваленні особистості. Для осіб з середнім рівнем перфекціонізму домінуючим є мотив спілкування. У студентів з низьким рівнем перфекціонізму виражене домінування споживацьких мотивів, зокрема збереження комфорту та підтримання життєзабезпечення. Потреба у взаєморозумінні, теплих соціальних контактах позитивно відображається на самопринятті.

Ключові слова: перфекціонізм, мотивація, потреби, установки, цінності, мотивація на успіх, мотивація уникнення невдачі, молодь.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасна соціокультурна ситуація характеризується постійним підвищенням вимог до ефективного функціонування особистості в суспільстві. Студентська молодь, як специфічна соціально-вікова група, відчуває ці суспільні виклики з

Address for correspondence, e-mail : editpsychas@gmail.com
Copyright: © Tetiana Zavada

This is an Open Access journal, all articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

особливою гостротою, оскільки поставлена перед необхідністю вибору життєвої стратегії, формування особистих і професійних якостей, соціальної і особистісної ідентифікації. Перед студентською молоддю стоїть низка особливо важливих завдань, що пов'язані із власним самоствердженням, досягненням значимих результатів, формуванням власної позиції та моделі успішності, що сприятиме ефективній адаптації у різних сферах суспільної життєдіяльності.

Прагнення до досконалості – рушійна, динамічна основа, що забезпечує гармонійну соціалізацію (Адлер, 1997; Хорні). Проте, коли прагнення до самовдосконалення, реалізація власного потенціалу – ідеалізується, перетворюватися на погоню за найкращим, найдосконалішим, трансформується у прагнення постійної відповідності найвищим нормам та стандартам – тоді актуальним постає питання перфекціонізму.

Важливим чинником формування прагнення до самовдосконалення є мотивація, як система взаємопов'язаних між собою мотивів, потреб, інтересів і т.д., що тісно пов'язані з такими спонукальними факторами як цінності, установки, ідеали, переконання. Мотиваційні процеси лежать в основі активності студентської молоді, вагомими вони виступають й у формуванні та розвитку їх схильності до перфекціонізму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання

даної проблеми. Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття.

Проблема перфекціонізму в психологічній літературі, завдяки активним дослідженням за останні 20-30 років – надзвичайно популярна. Вона актуальна як серед зарубіжних (М. Холендер, Д. Хамачек, Г. Флетт, Р. Фрост, П. Хьюїтт, Л. Сільверман, Дж. Ешбі, Р. Слені, Дж. Стоєбер, Дж. Хеббрант, А. Хінней, А. Холмогорова, Н. Гаранян, Т. Юдєєва, В. Ясна, І. Грачова, А. Золотарева), так і українських науковців (Л. Данилевич, А. Лазько, І. Гуляс, Г. Чепурна, О. Лоза, Т. Грубі, В. Павлова, А. Вавилова, О. Кононенко).

В широкому тлумаченні, під перфекціонізмом розуміють прагнення особистості встановлювати завищені вимоги та стандарти до результатів діяльності. Проте, структура перфекціонізму є більш складною і досі точаться неоднозначності серед науковців щодо її компонентів.

О. Лоза виділяє чотири підходи визначення перфекціонізму, в залежності від ведучої операціоналізуючої категорії (Лоза, 2015): 1. Перфекціонізм – потреба самовдосконалення, що виявляється в прагненні бути досконалим, ідеальним у всьому; 2. Перфекціонізм – це настанова особистості (Д. Барнс, І. Гуляс); 3. Перфекціонізм – життєвий стиль (О. Соколова, П. Циганкова); 4. Перфекціонізм – це риса

особистості (Д. Ватсон, Н. Гаранян, Л. Данилевич, Л. Кларк, К. Ландреева, А. Харкнесс, М. Холлендер, А. Холмогорова, Г. Чепурна), яка виявляється в повсякденній практиці висування до себе та оточення вимог щодо виконання діяльності значно вищих, ніж того потребують обставини.

Перфекціонізм відображає прагнення особистості до досконалості; пред'явлення до себе і, загалом, до оточення – надзвичайно високих вимог і нереалістичних стандартів. Таким чином, перфекціонізм включає у себе не лише особистісний стиль, що визначає бажані границі досягнення, а й соціально-орієнтований стиль, що відображає значимість соціокультурного аспекту перфекціонізму.

Перфекціонізм сприяє досягненню особистістю значимих, високих показників, сприяє її загальній активності, здатен викликати повагу та захоплення результатами діяльності у сприйнятті оточення, проте негативно відображається на психоемоційному стані особистості, здатен провокувати психологічні проблеми та конфлікти (П. Хьїтт, Г. Флетт, Р. Фрост, Т. Юдеева, Н. Гаранян, Б. Холмогорова). І зокрема у перфекціонізмі представлено два аспекти, які нероздільно взаємопов'язані між собою – екстрапсихічний і інтрапсихічний (Завада, 2017).

Екстрапсихічний (або зовнішній) аспект відображає соціальне заохочення, визнання та пропогування досягнення надвисо-

ких результатів діяльності. Він представляє зовнішній, позитивний аспект. Адже, перфекціонізм виступає просоціальною поведінкою. Соціальне оточення активно пропагує, стимулює і заохочує до досягнення досконалості. Людей, які досягли високих результатів діяльності ставлять у приклад іншим, ними захоплюються, такі особистості закладають еталони та ідеали, той рівень до якого необхідно прагнути іншим.

Інтрапсихічний (або внутрішньоособистісний) аспект представлений тими внутрішніми психологічними проблемами, які виникають у особистості при прагненні до досконалих результатів діяльності. Це постійні сумніви у правильності своїх дій, боязнь критики, неможливість отримувати задоволення від результатів діяльності, переживання безпомічності, непродуктивності, тривожності і т.д.

Таким чином, перфекціонізм поєднує у собі дві сторони, два аспекти, що можуть здійснювати як функціональний вплив на особистість, так і дисфункціональний, які є нероздільними та взаємопов'язаними між собою (Завада, 2017).

Визначаючи перфекціонізм, як складне, багатовимірне явище, можемо стверджувати, що на його формування впливають багато чинників, що тісно взаємопов'язані між собою. Розглядаючи мотиваційні чинники перфекціонізму, не можливо виокремлювати їх без урахування тісного зв'язку з емоційними, сімейними, соціальними, культуральни-

ми, особистісними та іншими особливостями людини.

У психології поняття перфекціонізм асоціюється, головним чином, з мотивацією досягнення (Дж. Аткинсон, Х. Корнадт, Д. Мак-Клелланд, Х. Хекхаузен та ін.). Вона виступає зовнішньою оболонкою перфекціонізму, і, на перший погляд, є стрижневим його елементом. Проте, розглядати перфекціонізм в призмі лише мотивації досягнення, було б надто поверхнево.

Окрім високої мотивації на досягнення результатів, для перфекціоністів притаманні також фактори, що змушують не просто досягати успіху та високих показників, а прагнути до ідеалу, досконалості, що пов'язано з низкою дисфункціональних особливостей, переконань (О. Соколова, П. Циганкова, Т. Бескова).

У персонологічних теоріях особистості А. Адлера, Р. Мея, А. Маслоу, К. Роджерса, Е. Фромма та ін. прагнення до самовдосконалення є вродженою динамічною тенденцією (потребою, мотивом, інстинктом тощо) особистості, глибинною спонукальною силою, яка набуває суб'єктивного сенсу і суспільної значимості у професійній діяльності та загальножиттєвій активності.

А. Адлер пояснює причини перфекціонізму через конструкт «прагнення до переваги». До конструктивних засобів досягнення переваги А. Адлер відносить прагнення до успіху, до першості в праці, якою займається

людина, розвиток індивідом своїх вмінь та здібностей.

Прагнення до переваги базується на «почутті неповноцінності», яке виникає ще в дитинстві. Ситуація залежності дитини від компетентніших й розумніших за неї дорослих, на яких повинна опиратися через свою незрілість та потребу у захисті, може бути підґрунтям для переживання нею власної слабкості, непотрібності, яку А. Адлер назвав «почуттям неповноцінності». Почуття неповноцінності породжує важкі переживання, компенсацією яких є прагнення підвищити самооцінку. Влада, яку мають батьки над дитиною, може посилювати це почуття. Прагнення до переваги – основна мотиваційна сила в житті людини (Адлер, 1997).

В ході розвитку своєї теорії неврозів К. Хорні дійшла до висновку, що невроз – це не тільки порушення людських взаємин, але й порушення ставлення людини до самої себе. Одним з основних концептів її теорії стає «ідеалізований образ Я» – уявлення людини про те, якою вона повинна або може бути, якими якостями може або повинна володіти. Перфекціонізм є невід'ємною частиною ідеалізованого образу людиною свого Я. Намагаючись скомпенсувати почуття власної неповноцінності, людина змінює реальні уявлення про себе на створений нею ідеал (Хорні, 1993).

К. Хорні вважає, слід розрізняти поняття «істинного ідеалу» та «невротично ідеалізованого образу Я», справжнє прагнення до са-

мовдосконалення – від псевдопотреби “здаватись досконалим” собі та іншим людям. К. Хорні зазначає, що руйнівною силою самовдосконалення у невротика – це створення лише образу, видимості. Це «не мета, до досягнення якої прагне людина, а фіксована ідея котру вона боготворить. Ідеалізований образ стає перешкодою до зростання, оскільки заперечує недоліки: «справжні ідеали ведуть до скромності, а ідеалізований образ – до марнославства» (Хорні, 1993). У процесі прагнення максимально наблизитись до “істинного ідеалу”, у людини народжується “здорова” мета та цінності життя (Хорні, 1993).

Д. Хамачек при розробці критеріїв здорового та невротичного перфекціонізму звертається до категорій мотивації досягнення. Зокрема, паталогічний перфекціонізм науковець пов’язує з мотивом уникнення невдачі (страхом неуспіху) (Хамачек, 1978).

В рамках британської (Фрост, 1993) та канадської моделей (Хьюїтт, 1993; Флетт, 1996) перфекціонізму встановлений взаємозв’язок «особистісних стандартів» і «Я-адресованого перфекціонізму» з високою мотивацією досягнення і надією на успіх. Також зафіксовано зв’язок «соціально приписаного перфекціонізму» з страхом неуспіху.

І. Гуляс досліджуючи у вітчизняній психології феномен перфекціонізму, зазначає, що перфекціоністські настанови розвиваються унаслідок закріплення мотивації досягнення як діалектичної єдності прагнень

до афіліації та до влади на рівні стійкої особистісної риси (перфекціонізму), що проявляється в повсякчасній готовності прагнути до успіху і добиватися досконалості у значущих сферах діяльності (Гуляс, 2007). У структурі професійної готовності майбутніх практичних психологів, вказує І. Гуляс, перфекціоністські настанови постають як цілісне диспозиційне утворення у складі мотивації досягнення, рефлексивних здібностей як механізму саморозвитку і професійно важливих якостей особистості, насамперед – соціабельності, що, відповідно, виконують функції емоційно-ціннісного спонукання, інтелектуально-вольового забезпечення та професійно-особистісної самореалізації (Гуляс, 2007).

Т. Юдеева у дисертаційному дослідженні перфекціонізму як особистісного фактору депресивних та тривожних розладів, говорить, що мотив уникнення невдачі домінує над мотивом прагнення до успіху у осіб з високим рівнем перфекціонізму (Юдеева, 2007).

Г. Аріна, С. Мартинов (2009) у дослідженнях доводять, що у сфері ціннісних орієнтацій перфекціоністів перебільшена значимість зовнішньої привабливості й відповідності сучасній моді, а в структурі самоставлення спостерігається дефіцит впевненості у собі й самоповаги.

У роботах А. Распопової (2012) встановлено, що на розвиток перфекціонізму найбільш впливають: мотивація досягнення успіху, мотивація уникнення невдачі, локус конт-

ролю, схильність до консерватизму та конформізму, тривожність, самооцінка.

К. Фоменко та О. Кузнецов (2014), досліджуючи мотиваційні особливості академічної саморегуляції студентської молоді, виявили існування зв'язку між академічною саморегуляцією та перфекціонізмом. Зокрема, встановлено, що перфекціонізм, орієнтований на себе, негативно пов'язаний з ідентифікованим регулюванням і внутрішнім спонуканням; перфекціонізм, орієнтований на інших, позитивно пов'язаний із інтроєктованим перфекціонізмом та негативно – із ідентифікованим регулюванням. Внутрішнє спонукання як інтерес до навчання суперечить перфекціонізму особистості.

У численних наукових дослідженнях (як зарубіжних, так і українських науковців), соціально приписаний перфекціонізм виступає негативним чинником соціальної адаптації та самореалізації молоді (П.Хьюїтт, Р.Флетт, Р.Фрост, Н.Холмогорова, Т.Юдеева, Т.Завада). Зокрема, соціально приписаний перфекціонізм взаємопов'язаний з неприйняттям себе, конформністю, екстернальним локусом контролю, вираженою потребою у схваленні, прокрастинацією, страхом критики, пасивною агресивністю, соціальною фобією, емоційним дискомфортом, депресією та іншими негативними емоційними дисфункціями.

О. Соколова та П. Циганкова (2011) зауважують, що у молоді з високим рівнем соціально приписаного перфекціонізму пере-

важають егоцентричні цінності, порівняно з абстрактними, і дану тенденцію називають проявом "парадоксальної перфекціоністської мотивації". Суть її полягає у тому, що при вираженій залежності від оцінок та думок оточуючих спостерігається прояв егоцентричності та зосередженості інтересу на власному Я.

О. Лоза ототожнює соціально приписаний перфекціонізм з перфекціоністською самопрезентацією, що базується на зовнішній мотивації, яка передбачає прагнення здаватися досконалим, і може не має нічого спільного з високими особистісними стандартами (Лоза, 2015). Г. Чепурна, також погоджується з існуванням соціально приписаного перфекціонізму незалежно від високих особистісних стандартів особистості, проте не ототожнює його із перфекціоністською самопрезентацією. Перфекціоністська самопрезентація, на її думку, може виступати як мотиваційна складова соціально приписаного перфекціонізму (Чепурна, 2015).

З перфекціонізмом пов'язують також мотиви уникнення невдачі (Д.Хамачек, Т. Юдеева); мотив досягнення (А. Распопова, І. Гуляс); цінність консерватизму та конформізму (А. Распопова); егоцентричні цінності (О. Соколова та П. Циганкова); внутрішнє спонукання суперечить перфекціонізму особистості (К. Фоменко та О. Кузнецов).

Мотивація досягнення виступає зовнішньою оболонкою перфекціонізму, проте не є стрижневим його елементом. Отож, для того

аби виявити які мотиваційні особливості притаманні для студентів-перфекціоністів, і що їх відрізняє із студентами з низьким рівнем перфекціонізму – нами було проведено емпіричне дослідження.

Формулювання мети або цілей статті (постановка завдання).

Мета дослідження полягає у визначенні відмінностей мотиваційних особливостей студентської молоді з різним рівнем перфекціонізму.

Наукове обґрунтування методології проведеного дослідження.

У дослідженні взяло участь 299 студентів вищих навчальних закладів м. Львова.

Було використано такі методики: 1. Модифікований опитувальник перфекціонізму Н.Г. Гаранян, А.Б. Холмогорової (модифікація Т. Завади), (Завада, 2017); 2. Методика діагностики соціально-психологічних установок особистості у сфері мотивацій та

потреб О.Ф. Потьомкіної; 3. Діагностика мотиваційної структури особистості В. Мільмана; 4. Методика діагностики рівня задоволення основних потреб В. Скворцова; 5. Діагностика мотивів афіліації А. Мехрабіана; 6. Методика Шварца для вивчення цінностей особистості; 7. Опитувальник «Стиль саморегуляції поведінки» В. Моросанової; 8. Діагностику самоактуалізації особистості; 9. Тест-опитувальник самоствалення С. Пантілеєва.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Розглянемо відмінності (на основі однофакторно дисперсійного аналізу і тесту Шеффе), які були виявлені у групах осіб з різним рівнем перфекціонізму щодо особливостей мотиваційної сфери (потреб, мотивів, цінностей, установок, стилів саморегуляції).

Отож, на основі однофакторного дисперсійного аналізу виявлено відмінності за таки-

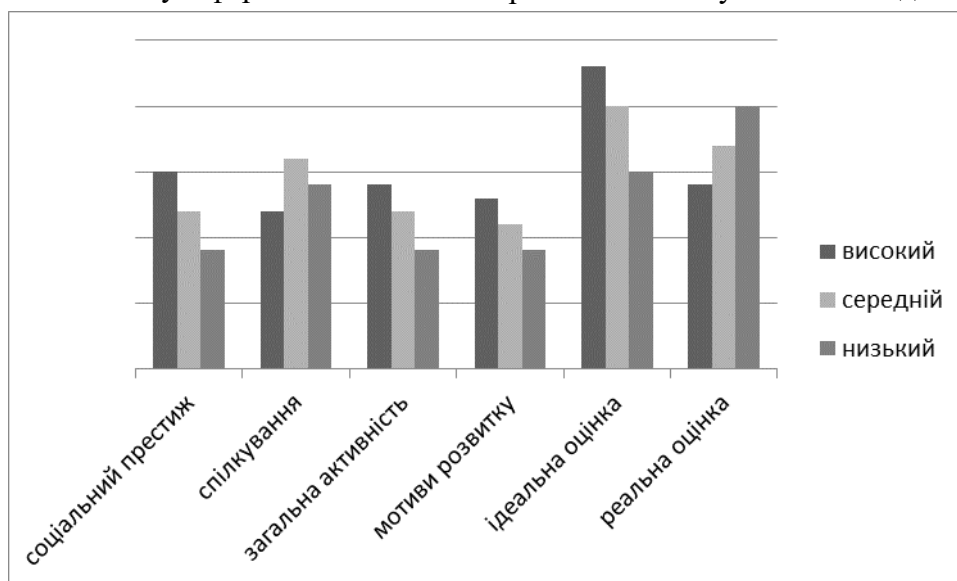

Рис. 1. Статистичні відмінності у прояві мотивів серед студентської молоді з різним рівнем перфекціонізму

ми показниками у групах осіб з високим, середнім та низьким рівнями перфекціонізму:

Особливості мотиваційної структури – соціальний престиж ($p>0,05$), спілкування ($p>0,05$), загальна активність ($p>0,05$), мотиви розвитку ($p>0,05$), загальний показник оцінки ідеальної ($p>0,05$) та реальної мотивації ($p>0,05$).

Результати даних за допомогою тесту Шеффе, вказують, що для осіб з високим рівнем перфекціонізму соціальний престиж та загальна активність, а також мотиви розвитку та показник ідеальної оцінки стану задоволення мотивів є більш вагомими (рис. 1.).

Отож, особи з високим рівнем перфекціонізму, більш орієнтовані на здобуття соціальної значимості, вагомого соціального статусу, які б забезпечували схвальну оцінку, проявляючи для цього високу активність, що спрямована на реалізацію внутрішнього потенціалу. При цьому, рівень прагнень до досягнення бажаного – частково ідеалізований. Та-

ка позиція власне є основою перфекціоністських тенденцій.

Мотив спілкування, що передбачає потребу у задоволенні комунікативної взаємодії з оточенням є домінуючим для осіб з середнім рівнем перфекціонізму. Для такої категорії студентів є вагомими підтримання стосунків з оточенням, отримання «зворотного зв'язку».

У осіб з низьким рівнем перфекціонізму встановлено переважання показника оцінки реального стану задоволення всієї категорії мотивів. Такі особливості свідчать, що для даної категорії осіб, характерно найбільш реалістично оцінювати стан задоволення мотивів, не створюючи ідеалістичних переконань.

Мотив аффіліації – страх бути відкинутим, або чутливість до неприйняття оточенням ($p>0,05$), рис.2.

Отримані результати, вказують, що у осіб з високим рівнем перфекціонізму найбільш виражений є страх бути неприйнятими оточенням, порівняно з особами із середнім та

Рис. 2. Відмінності у прояві мотиву «страх неприйняття» (на основі опитувальника афіліації А. Мехрабіана) в осіб з різним рівнем перфекціонізму

низьким рівнями. Результати вказують на високу залежність перфекціоністів від думки Інших. Власне, така особливість в поєднанні з активністю вказує на необхідність досягнення значимих результатів задля прийняття оточенням, отримання похвали та схвалення.

Міра задоволення основних потреб – безпека ($p>0,05$), соціальні потреби ($p>0,05$), потреби у визнанні ($p>0,05$).

За результатами статистичного аналізу, встановлено, що безпека як потреба найбільш дефіцитарною є для осіб з високим рівнем перфекціонізму, для осіб з низьким рівнем – соціальні (міжособистісні) потреби.

Такі результати вказують на те, що перфекціоністи найбільш прагнуть уникати неприємностей, зміцнити власну позицію та становище, забезпечити майбутнє. Натомість, побудова теплих стосунків з Іншими, наявність приємних співрозмовників, прагнення

до взаєморозуміння – найбільш мотивуюча потреба для осіб з низьким рівнем перфекціонізму.

Ціннісні орієнтації – конформізм ($p>0,05$), досягнення ($p>0,05$), влада ($p>0,05$), безпека ($p>0,05$), самостійність ($p>0,05$).

Результати порівняльного аналізу вказують, що у осіб з високим рівнем перфекціонізму переважають цінності безпеки, влади, конформності та досягнення; а у осіб з низьким рівнем перфекціонізму – самостійності.

Переважання таких ціннісних орієнтацій як безпека, конформність, влада та досягнення у осіб з високим рівнем перфекціонізму, вказує на певну внутрішню конфліктність в межах їх ціннісних орієнтацій. З однієї сторони, їх стимулює досягнення вагомого соціального статусу, який би забезпечував вплив, прояв соціальної компетентності, що закладає успіх, а з іншої – достатнє стримування влас-

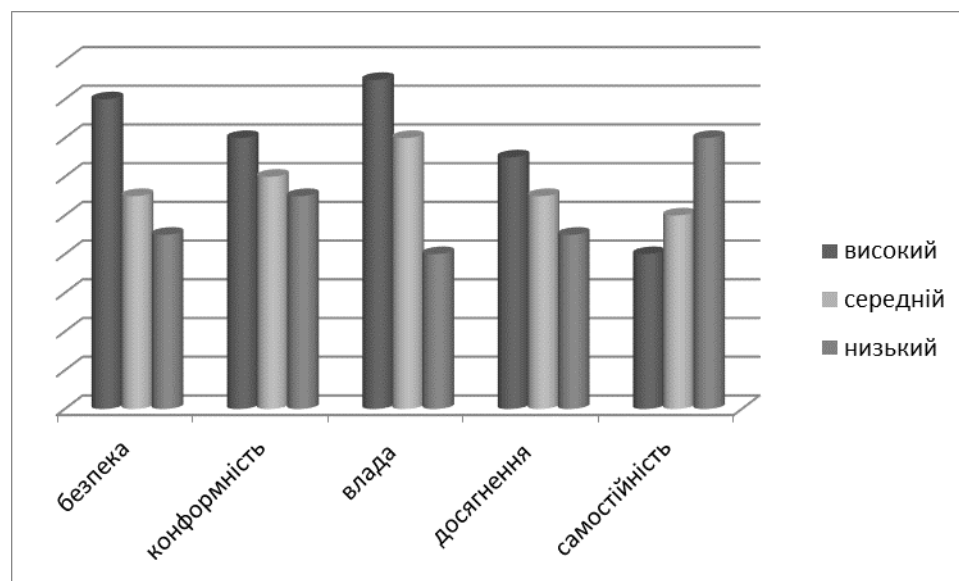

Рис. 3 Відмінності у ціннісних орієнтаціях осіб з різним рівнем перфекціонізму

них дій, які можуть не відповідати соціальним очікуванням. Можемо припустити, що ці ціннісні орієнтації об'єднує зовнішня мотивація – прагнення до «соціальної оцінки»: захоплення чи визнання, або через силу та вплив, або ж через досягнення та просоціальну поведінку.

Соціально-психологічні установки в сфері мотивації та потреб – установка на владу ($p > 0,05$).

На основі тесту Шеффе, виявлено, що для осіб з високим рівнем перфекціонізму найбільш вагомою установкою є отримання влади, порівняно з особами із його середнім та низьким рівнями. Влада допомагає перфекціоністам підкреслювати власні досягнення, отримати визнання або ж зберігати домінуючу позицію в межах соціальної системи.

Стиль саморегуляції поведінки – планування ($p > 0,05$); моделювання ($p > 0,05$); програмування ($p > 0,05$); оцінка результатів ($p > 0,05$); гнучкість ($p > 0,05$), рис. 4.

Аналізуючи отримані дані встановлено, що для осіб-перфекціоністів притаманно саморегулюючи власну діяльність планувати її, що пов'язана з вираженою потребою у складанні детальних планів, цілей, а також її програмування – продумування способів поведінки на шляху до мети. При цьому, для осіб з низьким рівнем перфекціонізму більш характерно моделювати ситуацію – визначати її внутрішні та зовнішні найбільш сприятливі умови, адекватно оцінювати результати діяльності та поведінки, та проявляти більшу гнучкість та адаптивність при зміні ситуації.

Особливості самоставлення – дзеркальне Я ($p > 0,05$); самоцінність ($p > 0,05$); самоприйняття ($p > 0,05$); самоприв'язаність ($p > 0,05$); внутрішня конфліктність ($p > 0,05$); самозвинувачення ($p > 0,05$).

Як вказують результати статистичного аналізу, всі показники виділених відмінностей самоставлення вищі в студентів-

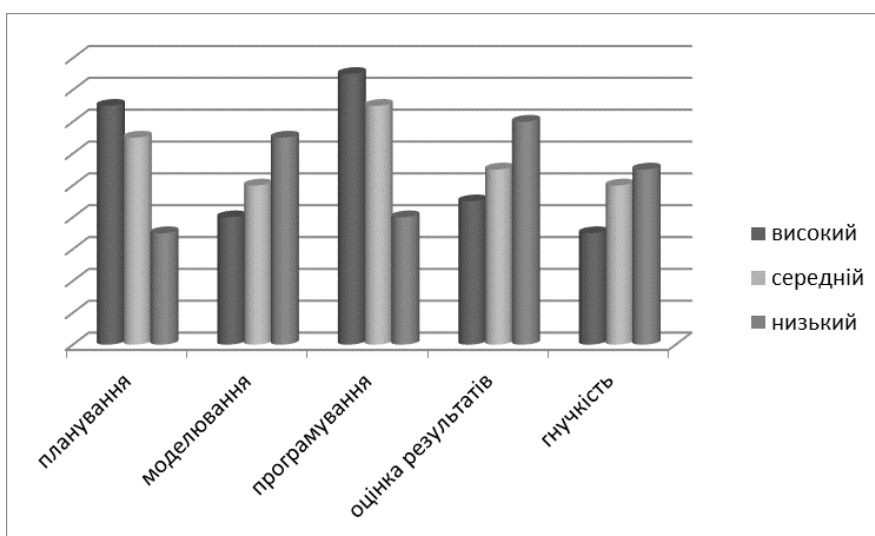

Рис. 4 Відмінності стилів саморегуляції студентської молоді з різним рівнем перфекціонізму

перфекціоністів, порівняно зі студентами із середнім та низьким його рівнями. Для осіб з яскраво вираженим перфекціонізмом характерне більш негативне сприйняття себе, неприйняття Я, переконання, що внутрішні якості та особливості не можуть викликати симпатії в оточення, внутрішній конфліктності, схильність до самозвинувачення, сумнівів у правильності дій.

Особливості самоактуалізації – компетентність у часі ($p > 0,05$); автономність ($p > 0,05$); спонтанність ($p > 0,05$); саморозуміння ($p > 0,05$); гнучкість у спілкуванні ($p > 0,05$), аутосимпатія ($p > 0,05$), цінності ($p > 0,05$), креативність ($p > 0,05$).

За допомогою тесту Шеффе, встановлено, що всі показники, за якими виявленні відмінності особливостей самоактуалізації, на основі однофакторного дисперсійного аналізу, вищі у осіб з низьким рівнем перфекціонізму, а найнижчі – у осіб з високим рівнем. Такі особливості свідчать про низьку спрямованість до розкриття та реалізації власних потреб, бажань та цінностей серед осіб з яскраво вираженим перфекціонізмом. Незважаючи на високу активність, яку вони проявляють, прагнення до досконалості, прояв ідеалізованих переконань, все ж не сприяє найвищому прагненню – актуалізації свого потенціалу. В подальшому дослідженні, використовуючи кореляційний аналіз, розглянемо особливості таких результатів.

Таким чином, нами виявлені значні відмінності, що характерні для осіб з різним рів-

нем перфекціонізму. Зокрема, вони стосуються їх потреб, мотивів, ціннісних орієнтації, соціально-психологічних установок, стилів саморегуляції, особливостей самоствавлення та самоактуалізації.

Висновки з даного дослідження.

Перфекціонізм – особистісна риса, що полягає у прагненні до досконалості, пред'явленні до себе високих вимог і нереалістичних стандартів та одночасно поєднує екстрапсихічний аспект, який відображає соціальний контекст перфекціонізму і його виразну соціальну детермінацію, культивується сучасним суспільством і передбачає соціальне заохочення та визнання та інтрапсихічний, пов'язаний із низкою дисфункціональних особливостей (когнітивних, емоційних, поведінкових).

Студенти з високим та середнім рівнем перфекціонізму проявляють високий рівень загальної мотивації, мотиву соціального престижу та загальної активності. Професійна діяльність є вагомим сферою, що забезпечує реалізацію мотивів розвитку. Перфекціоністи переважно демонструють високі показники ідеалізованих переконань, високий рівень устремлінь та прагнень, порівняно з реальною оцінкою задоволення певного мотиву.

Важливим результатом є те, що для осіб з високим рівнем перфекціонізму рівень прагнень до досягнення бажаного є високим та частково ідеалізованим. Натомість, для осіб з низьким рівнем перфекціонізму характерно найбільш позитивно оцінювати реальний стан задоволення мотивів, не будуючи ідеалістич-

них переконань.

Прагнення уникнення невдачі, чутливість до неприйняття оточення – здатні підвищувати рівень перфекціонізму. Потреба у безпеці та у визнанні – найбільш дефіцитарні для осіб із високим рівнем перфекціонізму.

Перспективи подальших розвідок вбачаються у вивченні психологічних особливостей перфекціоністів в залежності від віку, а також у більш ширшому вивченні соціокультурних чинників, що впливають на формування перфекціонізму.

References:

- Adler, A. (1997). *Yndyvidual'naya psykholohyya* [Individual psychology]. Kyev: Nauka zhyt' [in Russian]
- Appleton, P. R., & Hill, A. P. (2012). *Perfectionism and athlete burnout in junior elite athletes: The mediating role of motivation regulations*. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 6, 129-145.
- Bong, M., Hwang, A., Noh, A., & Kim, S. (2014). *Perfectionism and motivation of adolescents in academic contexts*. *Journal of Educational Psychology*, 106, 711-729.
- Doheny K. *Strategies to Reduce Perfectionism*. Psych Central. 2019. Renewed from <https://psychcentral.com/lib/strategies-to-reduce-perfectionism/>
- Frost R., Heimberg R., Holt C., Mattia J., Neubauer A. (1993) *A comparison of two measures of perfectionism*. *Personality and individual differences*. V. 14(1).P. 119–126.
- Hamachek, D. (1978). *Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism*. *Psychology*. 15. P. 27–33.
- Horni, K. (1993). *Nevroticheskaya lichnost nashego vremeni* [The Neurotic Personality of our Time]. Moskwa. 480 s. [in Russian]
- Hewitt, P. (1996). *Perfectionism and depression: longitudinal assesment of a specific vulnerability hypothesis*. *J-l of Abnormal Psychology*. V. 105. 2. P. 276–280.
- Gulyas, I. (2007) *Perfektsionistski nastanovi yak chinnik profesiynoi gotovnosti maybutnih praktichnih psihologiv* [Perfectionist attitudes as a factor in the professional readiness of future practical psychologists] Ivano-Frankivsk. 21s. [in Ukrainian]
- Loza, O. (2015). *Osoblivosts perfektsionizmu yak osobistisnoi risi derzhavnih sluzhbovtsiv* [Features of perfectionism for civil servants]. Institute of social and political psychology, Kyiv. [in Ukrainian]
- Madigan, D. J., Stoeber, J., & Passfield, L. (2016). *Motivation mediates the perfectionism–burnout relationship: A three-wave longitudinal study with junior athletes*. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 38, 341-354
- Zavada, T. (2016) *Perfektsionizm yak sotsialno-psihologichna vlastivist osobistosti: pozitivniy ta negativniy aspekt* [Perfectionism as a social and psychological property of the individual: positive and negative aspects]. *NaukovI studIYi Iz sotsIalnoYi ta polltichnoYi psihologIYi*. 38(41). [in Ukrainian]
- Zolotareva A. (2012) *Dyahnostyka yndyvidual'nykh razlychyy perfektsyonyzma lychnosty* [Diagnostics of individual differences of personality perfectionism]. Moskva. [in Russian]

Zavada Tetiana

*PhD in Psychological Sciences, Lecturer in Psychology,
Ukrainian Catholic University, Lviv (Ukraine)*

**FEATURES OF STUDENTS'
MOTIVATIONAL SPHERE WITH DIFFER-
ENT LEVEL OF
PERFECTIONISM**

ABSTRACT

The article presents the results of the study of students' motivational features with different levels of perfectionism. Perfectionism is defined as a personality trait, which involves perfection pursuit, imposition of high demands and unrealistic standards. Perfectionism simultaneously combines extrapsychic and intrapsychic aspects, expressed in the pursuit of perfection, which, on the one hand, is cultivated by modern society and provides for social encouragement and recognition, but on the other - associated with a number of dysfunctional features.

An empirical study was conducted to determine the differences between the motivational characteristics of student youth with different levels of perfectionism. The poll was attended by 299 people.

Based on the statistical analysis, differences were found among persons with high, medium and low levels of perfectionism. The motives for the development and active acquisition of social prestige and power are dominant for people with high levels of perfectionism, which is negatively affected by

self-esteem. However, the level of disinterest to achieve the desired is partially idealized. For this group, high is perceived as the fear of being rejected.

For persons with medium levels of perfectionism, the dominant motive is communication, which implies the need to satisfy communicative interaction with the environment. This category of students needs to maintain relationships with others, to receive "feedback".

Students with low levels of perfectionism have a predominance of consumer motives, such as maintaining comfort and maintaining life support. The need for mutual understanding, warm social contacts positively reflects on self-acceptance. For persons with low levels of perfectionism, it is characteristic to evaluate the real state of satisfaction with motives most positively, without building idealistic beliefs.

Key words: perfectionism, motivation, needs, attitudes, values, motivation for success, motivation avoidance failures, youth.

Завада Тетяна Юрьевна

*Кандидат психологических наук, преподаватель кафедр
психологии Украинского католического университе-
та, г. Львов (Украина)*

**ОСОБЕННОСТИ МОТИВАЦИОННОЙ
СФЕРЫ СТУДЕНТОВ С РАЗНЫМ УРОВ-
НЕМ ПЕРФЕКЦИОНИЗМА**

АННОТАЦИЯ

В статье представлены результаты исследования мотивационных особенностей студенческой молодежи с разным уровнем пер-

фекционизма. Перфекционизм определен личностной чертой, которая заключается в стремлении к совершенству, предъявлении к себе высоких требований и нереалистичных стандартов. Перфекционизм одновременно сочетает экстрапсихичный и интрапсихический аспекты, что выражается в стремлении к совершенству, что, с одной стороны, культивируется современным обществом и предусматривает социальное поощрение и признание, однако, с другой - связано с рядом дисфункциональных особенностей (когнитивных, эмоциональных, поведенческих) .

Для определения различий мотивационных особенностей студенческой молодежи с разным уровнем перфекционизма было проведено эмпирическое исследование. В опросе приняло участие 299 человек.

На основе статистического анализа выявлены различия среди лиц с высоким, средним и низким уровнями перфекционизма. Для лиц с высоким уровнем перфекционизма доминирующими выступают мотивы развития и активного получения социального престижа и власти, негативно отображается на самоотношении личности. При этом уровень стремлений к достижению желаемого - частично идеализированный. Для данной группы высоким остается показатель боязни быть отвергнутым окружением.

Для лиц со средним уровнем перфекционизма доминирующим является мотив общення. Он предполагает потребность в удовле-

творении коммуникативного взаимодействия с окружающими. Для такой категории студентов являются весомыми поддержания отношений с окружающими, получение «обратной связи».

Ключевые слова: перфекционизм, мотивация, потребности, установки, ценности, мотивация на успех, мотивация избегания неудачи, молодежь.

Дата отримання статті: 29.10.2019

Дата рекомендації до друку: 21.11.2019

Дата оприлюднення: 30.11.2019